

**I. CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL
CREAȚIEI MUZICALE DIN REPUBLICA MOLDOVA**

**TRATAREA COMPOZIȚIONALĂ A STUDIULUI SONOR Nr.5
SEMNE REFLECTATE PE CER DE GHENADIE CIOBANU**

COMPOSITION TREATMENT OF SOUND ETUDE No.5
THE SIGNS REFLECTED IN THE SKY BY GHENADIE CIOBANU

SVETLANA BADRAJAN,
doctor, profesor universitar interimar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

MARIANA LANGA,
masterandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 785.77(478)

Prin Studiile Sonore, Gh. Ciobanu a creat o nouă categorie a genului de studiu muzical, raportată la domeniul muzicii camerale, care reflectă procesele ce se produc în sfera fenomenului „gen muzical” în arta contemporană. Însăși denumirea Studiu Sonor indică spre o nouă viziune în ceea ce privește exploatarea sursei muzicale sonore. Fiecare dintre cele cinci Studii Sonore tind să reflecte fenomene artistice, estetice, stilistice și tehnologice specifice muzicii contemporane. Totodată, prin ele trece ca un fir roșu o idee fundamentală: cea a contopirii omului cu natura, cosmosul și încercarea de a înțelege rostul lui în această lume și în univers.

***Cuvinte-cheie:** studiu sonor, sonoristică, tehnologii sonore, tehnică componistică, conținut ideatic, gen, structură*

Through the Sound Etudes, Ghenadie Ciobanu created a new category of the musical etude genre, related to the field of chamber music, which reflects the processes that occur in the sphere of the "musical genre" in contemporary art. The Sound Etude's name in itself indicates a new vision of how to exploit the source of musical sound. Each of the five Sound Etudes tends to reflect artistic, aesthetic, stylistic and technical phenomena specific to contemporary music. At the same time, they are united by a fundamental idea — the fusion of man with nature and universe, as well as the attempt of grasping the purpose of man in this world and the universe.

***Keywords:** sound etude, sound engineering, sound technologies, compositional technique, ideological content, genre, structure*

Valorificarea principiilor avangardismului în creația compozitorilor din Republica Moldova ce s-a impus și prin festivalurile Zilele Muzicii Noi a contribuit la extinderea atât sub aspect stilistic, cât și genistic, a orizonturilor creației muzicale, stimulând asimilarea unor noi tehnici ale scriiturii componistice — sonoristica, aleatorica, serialismul, minimalismul, noile concepții polifonice și ritmice ș.a. Au apărut lucrări ce indică spre explorarea unor noi spații sonore pentru R. Moldova. De regulă, acestea au titluri programatice, ce dezvăluie ideile generale ale compozitorului referitoare la dimensiunile sonore. Spre exemplu: *Axis* de V. Beleaev. *Irealitatea II*, *Starea sufletului*, *Raționament* de O. Palymski; *Studii sonore* de G. Ciobanu; *Tension I (Sincrofonie)*, *Fonem* de A. Bojocă, ș.a.

Creația lui Ghenadie Ciobanu se remarcă printr-o diversitate de genuri. Stilul pe care îl abordează se află într-o continuă evoluție, într-un proces permanent de dezvoltare. Au existat perioade mari, în care a experimentat cu sunetul, cu diferite componente instrumentale, cu timbrul, cu tehnicile, cu formele. Nu a aspirat spre o unitate stilistică, dar și-a propus în mod intenționat irepetabilitatea declarată a fiecărei lucrări noi, „m-am condus de impulsurile artistice, am compus doar ceea ce mi s-a

părut interesant ca teme, ca problematică” [1, p.12]. În prezent Ghenadie Ciobanu are în palmares un număr impunător de lucrări care reflectă diferite direcții, idei, experimentări în materie de compoziție a autorului. compozitorul remarcă: „Îmi este proprie abordarea culturologică în creație. Unii colegi, muzicologii, evidențiază polistilistica creației mele, numind-o și eclectică. Cred că, în cazul meu, polistilistica reflectă, mai curând, multitudinea impulsurilor creatoare, artistice. Pentru mine polistilistica nu e doar o tehnică sau un procedeu — e o particularitate a gândirii compoziționale. Totodată, până acum nu am utilizat „tehnica tehnicilor”, cum este numită polistilistica, în scopul înfrumusețării tabloului haosului universal prin intermediul diferitelor universuri sonore, de exemplu” [1, p.12]. Estetica postmodernistă este una din direcțiile caracteristice creației compozitorului. Un loc aparte în creația muzicală a lui Gh. Ciobanu îl ocupă *Studiile Sonore*, lucrări inedite, care reflectă un stadiu important în activitatea componistică și tendința permanentă a acestui muzician spre experimentare.

Acest *Studiu* este ultimul la momentul scrierii acestui articol, a fost compus în anul 2006 și completează firesc ciclul reprezentativ de *Studii Sonore* din creația lui Ghenadie Ciobanu. Lucrarea este creată pentru ansamblu instrumental, la fel ca și *Studiile Sonore* nr.1, 2, 3. În cazul dat, componența instrumentală include vioară, violă, violoncel, flaut, clarinet, trombon și percuții, fiind „o pădure de sunete. La început cristaline, cu timbruri prelungi, misterioase, conturând o lume naturală fremătândă, multicoloră, aceste sunete se combină treptat în formule motivice concentrate, cu caracter minimalist, mozaicat” [2, p.22]. Și în cadrul conținutului ideatic al *Sudiului Sonor* nr.5 se conturează o atmosfera poetică, meditativă, exprimată prin titlul sugestiv *Semne reflectate pe cer*.

În această piesă este folosită o strategie aparte în domeniul tehnicii de compoziție și a utilizării sursei sonore, prin intermediul cărora sunt exploatate diferite aspecte ale simbolismului muzical, toate acestea fiind canalizate spre transmiterea unui mesaj, a unui conținut, după cum susține compozitorul, fiind „utilizată o strategie sonoră adecvată sublinierii valorilor simbolismului muzical” [2, p.22]. Însuși titlul face aluzie la prezența semnului, simbolului. Fluxul sonor discontinuu, în plan melodic și ritmic, este într-o permanentă transformare, într-un mixaj de „blițuri” sonore, într-o alternanță continuă. Astfel, pe lângă faptul că sunt prezente imagini sonore ce reflectă o stare psihologică sentimentală, acestea capătă o expresie de simbol, fiind repetate, transformate, asemenea stării percepției umane a infinității când „ridică ochii la cer”¹. Tehnica de scriitură utilizată de compozitor în *Studiul sonor* nr.5 este cea sonoristică, însă se întâlnește și cea pointilistă.

În arhitectura *Studiului Sonor* nr.5, se conturează o structură tripartită. Între părțile acestei forme există diferite legături sub aspect intonațional și ritmic, cum ar fi, spre exemplu, formula ritmică punctată. Secțiunea întâi ne introduce într-o atmosferă misterioasă, enigmatică, care este indicată de către compozitor — *Misterioso*. Aceasta se datorează în mare parte instrumentelor de percuție și a celor cu corzi, care folosesc tehnica de interpretare *dietro al ponticello*.

Secțiunea 1	Secțiunea 2	Secțiunea 3
m. 1–25	m. 26–49	m. 50–104
<i>Misterioso</i>	-, -	-, -

¹ Aprecierea autorului.

Fl. $\text{♩}=58$ *Misterioso*

Cl.

Tr-no *mf*

Perc. *f* *Bar chimes* *f*

V-no *mf* *dietro al ponticello* *ordin.* *mp*

V-la *mf* *dietro al ponticello* *ordin.* *sf mf*

Vlc. *mf* *dietro al ponticello* *ordin.* *sf mf* *mp*

Chiar de la început se creează impresia unei deschideri spre un portal temporal, spre ancestral. Trombonul, pe care compozitorul îl folosește pentru prima dată în *Studiile Sonore*, în prima parte apare ca un simbol al unui instrument vechi românesc — buciumul, ce în trecut avea o funcție importantă de mobilizare, chemare, enunțare. În cazul dat se impune ca simbolul unui pilon, ca un stâlp sonor în jurul căruia se produc „blițuri” sonore.

În această masă sonoră se integrează o linie melodică interpretată la flaut, ce ne amintește de intonații și structuri ritmice ale folclorului liric (doină, cântec propriu-zis).

Fl. *f*

Cl. *f*

Tr-no *mf* *f*

Perc. *f* *Maraca* *Vibrafono*

V-no *f*

V-la *f*

Vlc. *f*

De fapt, și aceste intonații constituie un simbol, o aluzie la un strat sonor vechi, ancestral. Melodia este însoțită după cum am menționat mai sus, de „blițuri” sonore în diferite registre, ca o expresie a trecerii prin negura timpului, prin dimensiuni temporale. Aceste „blițuri” sonore reflectă și

procesul de experimentare cu sunetul muzical prin combinarea diferitor producții sonore parvenite din diverse surse instrumentale.

Tehnica pointilismului este exploatată plenar pe parcursul secțiunii a doua. Compozitorul utilizează diferite procedee ritmice, de interpretare etc, cum ar fi: poliritmia, *glissando*, ș.a. Prezența *glissandou*-lui la vioară, clarinet, trombon pot fi asociate cu „semnele reflectate pe cer” care cad.

The image shows a musical score for a chamber ensemble. It consists of seven staves: Flute (Fl.), Clarinet (Cl.), Trombone (Ti-no), Percussion (Perc.), Violin (V-no), Viola (V-la), and Violoncello (Vlc.). The score is written in 3/4 time and includes various dynamic markings such as *p*, *mf*, and *mp*. There are also performance instructions like "Campanelli" and "sussurrando". The score is divided into measures, with some measures containing rests and others containing notes and rests.

Reperete sonore în această secțiune sunt plasate în grupul corzilor și aerofonelor din lemn. Linia melodică de la flaut este preluată de clarinet, schimbarea timbrului în cazul dat ne trimite spre ideea trecerii prin alt portal temporal, care este foarte flexibil și poate să ne expulzeze în orice moment în altă dimensiune.

În secțiunea a treia, prin tehnica sonoristicii, compozitorul creează o paletă sonoră complexă, densă atât pe orizontală, cât și pe verticală. Observăm prezența principiului imitației la diferite instrumente și grupuri instrumentale care produce o desfășurare în lanț a discursului muzical. Linia melodică este preluată de trombon, ce revine în prim plan, iar vibrafonul completează sonoritatea complexă a acestei secțiuni, subliniind atmosfera de mister și revelație a întregii creații.

Studiul Sonor nr.5 *Semne reflectate pe cer* se integrează în ciclul de Studii Sonore scrise de Gh. Ciobanu, completând conceptul de *Studiu Sonor*, elaborat de compozitorul însuși. Prin *Studiile Sonore*, Gh. Ciobanu a creat o nouă categorie a genului de studiu muzical, raportată la domeniul muzicii camerale, care reflectă procesele ce se produc în sfera fenomenului „gen muzical” în arta contemporană. Citându-l pe A. Sokolov, E. Mironenco subliniază: „Chiar și titlurile multor creații, ce reprezintă genuri concrete (Sonată, Suită, Concert etc.) sunt substituite cu abstract-neutre (Compoziția nr. ... sau Muzică pentru ...). Abundența unor astfel de exemple ne permite să concluzionăm că evitarea canoanelor de gen a dus, în esență, la crearea unui nou gen” [3, p.131]. Însăși denumirea *Studiu Sonor* indică spre o nouă viziune în ceea ce privește exploatarea sursei muzicale sonore. Fiecare dintre lucrările acestui ciclu tind să reflecte fenomene artistice, estetice, stilistice și tehnologice specifice muzicii contemporane. Totodată, prin toate cele cinci *Studii Sonore* trece ca un fir roșu o idee fundamentală: cea a contopirii omului cu natura, cosmosul și încercarea de a înțelege rostul lui în această lume și în univers.

Așadar, genul de *Studiu Sonor*, creat de Ghenadie Ciobanu reprezintă o noutate în materie de compoziție muzicală. Luând ca bază un gen muzical arhicunoscut și exploatat de marea majoritate a compozitorilor, Gh. Ciobanu a reușit să focalizeze într-o entitate compozițională unică — *Studiu Sonor*,

funcția inițială aplicativă a genului, tehnici contemporane de scriitură componistică, acustică muzicală, concept ideatic, materializată prin intermediul unui grup instrumental sonor.

Referințe bibliografice

1. APOSTU, A. De vorbă cu Ghenadie Ciobanu. În: *Muzica*. București, 2017, Nr.4, pp.3–22. ISSN 0580-3713.
2. CIOBANU, Gh. Adnotarea de autor ca manifestare a concepției creative a compozitorului. În: *Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică*. 2015, № 2 (25), pp.17–23. ISSN 2345-1408.
3. МИРОНЕНКО, Е. Векторы композиторского творчества Геннадия Чобану на современном этапе. *Звуковой этюд №4*. În: *Artă și educație artistică*. Bălți: Ed. Univ. de Stat Alecu Russo din Bălți, 2007, №7, pp.131–139. ISSN 1857-04445.